

Joanot

Joan Nave

Introducció / Ramon X. Rosselló

TEATRE
bromera

JOANOT. (*Al penja-robes on hi ha el casc de cavaller.*) I no t'agrada?

(*Cridant.*) No t'agrada, no? En la fèrtil, rica e delitosa illa d'Anglaterra habitava un cavaller valentíssim, anomenat Guillem de Varoïc. Tenia molta fama perquè havia participat en molts tornejos i en la guerra, però, quan es va fer vell, va decidir abandonar aquella vida i fer-se ermità, penedit per haver fet córrer rius i rius de sang.

Un dia, l'ermità està descansant sota una figuera i veu aparéixer un jove que s'ha adormit damunt del cavall. El cavall tira a beure de la font de l'ermita i el jove cau de l'animal i es desperta. Llavors, s'alça i es presenta:

—Jo sóc Tirant lo Blanc, gentilhome de Bretanya.

Parlen. L'ermità s'adona que el jove inexpert va a Londres per combatre en els tornejos sense conèixer les sagrades regles de l'Orde de Cavalleria. Llavors, l'alliçona en l'art de les armes.

Tirant li ho agraeix, i se'n va a Londres, on participa en les festes per celebrar les noces del rei amb la filla del rei de França.

Allí, lluitarà com una bèstia i guanyarà moltes batalles.

Quan acaben, Tirant, amb el seu cosí Diafebus, mamprén el camí de tornada.

Com que li ve bé, passa per ca l'ermità, el qual el rep ansiós de saber com li ha anat:

–Conta-m'ho tot, afanya't!

Tirant, per alta modèstia, no vol reconèixer allò que el seu cosí Diafebus confessarà a l'ermità: que ha sigut declarat el millor lluitador dels tornejos i que el rei l'ha adobat cavaller.

Li conta els combats, com aquell que tingué amb el cavaller de Muntalt, qui, havent perdut, per no voler demanar clemència i patir procés de mal cavaller, estant gitat en terra i desarmat, va permetre que Tirant li posara la daga en l'ull, i amb un colp sec de mà, li travessà el cap fins a l'altra part, xac! Així moren els hòmens de virtut.

Conta també Diafebus, el cosí del cavaller, que Tirant en va fer com aquesta moltes més, fins que un dia, estant encara a Anglaterra, conegué la Bella Agnés, una parenta de la reina que de bellesa i finor no en tenia cap igual en tot el regne. La Bella Agnés anava un dia amb un fermall preciós d'or i robins sobre el pit.

Llavors, Tirant se li acosta i li'l demana:

–Si me'l dones, el portaré sempre damunt i combatré amb qualsevol cavaller que me'l vulga furta.

La Bella Agnés se'l mira de fit a fit, i li diu:

–Agafa'l tu amb les teues mans.

Tirant li'l pren i, amb la mà, per força, li toca els pits mentre li'l lleva. Açò desperta la gelosia del senyor de Vileserves, cavaller francès que havia estimat la Bella

Agnés des que eren xicotets. Vilesermes repta Tirant a batalla a ultrança: combatran secretament de bon matí, quan el sol despunte per llevant, i no pararan fins que un dels dos caiga mort.

I Tirant li diu una cosa així, no me'n recorde del tot just, una cosa com:

—«Jo sóc Tirant lo Blanc. Amb l'espasa a la mà, ni rei, ni duc, ni comte o marquès no em poden refusar! Vós mostrau massa gran supèrbia i serà menester que jo vos la faça abaixar».

Bé, no ho sé, una cosa així.

L'endemà, lluiten a mort fora de la vila.

Acaben els dos cavallers plens de nafres mortals per tot el cos. Emperò, la pitjor part se l'endú Vilesermes, que morirà amb el ventre ple de forats com un perol vell. Tirant és dut a una tenda per guarir-lo. Avisen els metges per tornar-lo en si, i com que no hi torna, la Bella Agnés s'asseu a la vora del cavaller, es posa el cap d'ell sobre la falda, i diu:

—Ai, trista de mi, Tirant! Oh, maleïda Fortuna, ací tinc amor i dolor! I tot açò pel fermall que portava jo en el pit? Mal dia, mala hora i mal signe fou aquell. Si jo haguera sabut que tal cas anava a ocórrer, no vos l'haguera donat per res del món.

(*Joanot es frega l'avantbraç perquè s'ha esborronat.*) Oh, la pell plena de borrons...!

Però, com que Tirant no retorna en si, la Bella Agnés i trenta donzelles més, per fer-lo reviscolar, es despullen la camisa dins la tenda.

I reviscola! Ha! El cavaller, en veure aquella meravella de paradís, recupera l'enteniment de colp, i ja no li calen metges ni medecines!

La fama del cavaller va creixent fins que un dia rep una carta on l'Emperador de Constantinoble li demana que s'incorpore al seu exèrcit: els turcs estan envaint l'Imperi de Grècia.

Quan arriba Tirant, l'Emperador el nomena capità dels exèrcits.

L'Emperadriu i la filla estan de dol perquè el fill ha mort a traïció en plena batalla. Passen dia i nit plorant dins d'una cambra que té finestres i portes tancades: i vinga el plor, i vinga. Quan entra Tirant, ordena que s'obriguen totes les portes, i que entre l'aire i la llum.

—Obriu portes i finestrals!

I quan es fa la claror, Tirant veu la infanta, la jove Carmesina, que per la gran calor que fa allí dins va tota escotada. La xica mostra un bescoll, una esquena... com si fóra una deessa, i quan es gira, blanques, redones, dos pomes de paradís que li entren a Tirant pels ulls com un foc de flama viva.

El cavaller s'enamora a l'acte.

La cremor crema en el pit.

El Rei, en veure la filla en tal condició, l'agafa pel braç i la trau de l'estança.

Però el mal... ja està fet: la princesa Carmesina... també s'ha enamorat.

Tirant, amb el cor en un puny, demana permís per a eixir.

Vénen a avisar-lo per a dinar, però ell posa excusa de mal de cap. Diafebus ve i pregunta:

–Capità, senyor, vos pregue que em digueu quin és el vostre mal, que, si jo vos puc posar remei, no dubtaré.

I respon Tirant:

–És per l'aire de la mar, Diafebus.

–Oh, capità! Ara em voleu amagar els vostres secrets?

–No turmenteu més la meua persona, que jo mai sentí un mal com este d'ara.

–Ja veureu vós com açò que tant vos crema vos farà venir la mort i dolor amarga!

–Estic enamorat.

Acabant-ho de dir, i dels ulls, plom! Li cauen dues llàgrimes com dos punys.

L'endemà, la princesa s'assabenta del pesar del cavaller i el fa venir.

Carmesina li pregunta:

–Quin és el mal que vos turmenta?

Tirant no vol parlar, no siga cas que l'Emperador en tinga notícia i li talle el cap.

–Vinga... dis-ho... què tens?

La princesa li promet que no dirà ni paraula, que ella no és xafardera. I ell:

–Senyora... ja que sa majestat m'obliga a dir-ho, ho diré: estic enamorat.

I Carmesina, que li ho vol sentir dir, li torna a preguntar:

–De qui?

I roda i volta, i roda i volta, i ella *dis-ho* i ell *no sé si jo*, i ella *tipitim* i ell *tipitam*, i, a la fi, el cavaller posa la mà en la mànega i trau un marquet xicotet i diu:

–Senyora, la imatge que ací veureu em pot donar mort o vida. Mane-li vostra altesa que en prenga mercé.

La princesa agafa el quadret, i, en girar-lo... no hi veu res pintat, sinó la seua cara: li ha donat un espill!

I, estant així, delitosa i encantada amb tal requeriment, apareixen Estefania i la Viuda Reposada.

–La Viuda Reposada: Però xica, oi... i eixe espill tan preciós, d'on l'has tret?

Carmesina se la mira, roda el cap, i li conta la proesa de Tirant.

–La Viuda Reposada: Eixe...? Eixe és un estranger de mal auguri, no ens n'hem de fiar, vol apoderar-se de la corona.

I Carmesina pensa: Viuda mesquina, plaga de l'infern, només per a ella vol el cavaller.

–La Viuda Reposada: Què diran de vós! Què diran de vós?

Sort que Estefania, la donzella que l'acompanya, quan la Viuda se'n va, fa ús de la seua gràcia particular per convèncer-la d'allò que no té cap altre camí: que honor no està renyit amb diversió, i que dones, siguen velles o donzelles, han de poder gaudir del plaer que Natura disposa.

Per eixe temps, en el camp de batalla, les coses es compliquen: l'Emperador ha de fer front als turcs i al rei d'Egipte. Tirant els ajuda i aconsegueix la victòria,

cosa que farà que el maleït Duc de Macedònia reglote de gelosia i intente matar a traïció el capità.

Però, la Divina Providència, que tot ho veu i disposa, fa que un moro talle el cap al Duc de Macedònia.

–Nyas, toca't els collons!

Per celebrar-ho, hi ha una gran festa al castell de Malveí.

Es fa de nit i la princesa Carmesina amb la donzella Estefania decideixen que es veuran amb els dos cavallers, Diafebus i Tirant, per jugar en la cambra. La trobada la veu la donzella Plaerdemavida, la qual es delita observant per un foradet de la porta els jocs dels quatre novençans.

L'endemà, fingirà que ha tingut un somni que és idèntic a allò que ha vist de nit, i li'l conta a la princesa, que, en escoltar fil per randa el relat, quasi cau de cul:

–Oh, Fotre! Vull dir... Maria Santíssima!

I l'altra:

–Sí. En alçar-me del llit estava feta un xop, amb tota la cara, el pit i els braços plens de suor. Tant, que pareixia que ho havia vist de veres.

I la princesa, cla-cla-cla-cla...

Per aquells dies, Tirant participa en més batalles contra els moros i, en un enfrontament, li fereixen la cama.

Al castell, s'ocupa d'atendre'l la Viuda Reposada, la qual li té un amor secret i malaltís.

Ell, per la seua banda, a més de tenir la cama erta, sent una gran malenconia.

El monarca turc li ha oferit a l'Emperador casar-se amb la seua filla Carmesina per acabar la guerra.

L'Emperador ho medita i, mentre, el cavaller se sent desolat. Per això, quan ja no s'ho pot coure més, es presenta en la cambra de Carmesina.

Quan entra, Plaerdemavida la vesteix i ella, mig nueta, li amolla:

—Qui t'ha donat permís per a entrar? Si l'Emperador et veu ací dins, et farà la pell? Vés-te'n, que tremole només de pensar-ho.

Però Tirant no li fa cas, s'acosta a ella, es miren, i comencen a fer-se besos d'amor.

Però com vols tu que s'aproxima l'Emperadriu, i, en oir Tirant que està a punt d'entrar, es llança a terra! Carmesina li posa roba per damunt. La infanta s'asseu sobre ell com si fóra una cadira, i, de poc l'Emperadriu no li posa el cul en el cap.

Quan la mare se'n va, Tirant comprén que ha de fugir, però quan està a punt d'eixir sent una veu d'home. Ara, és l'Emperador qui ve.

—Déu sagrat! Princesa, amagueu-me, que ve el vostre pare!

Ella li torna a posar roba per damunt.

Una hora després, quan se n'han anat tots i passa el perill, ell l'abraça, la besa, riuen, i ell li pregunta pel monarca turc amb qui la volen casar. Ella es manté ferma:

—T'estime a tu, Tirant, i a cap altre.

Llavors, Tirant vol anar més enllà i, a més de buscar-li les puces per allí baix, li les vol trobar. I ella... ella se'n va prestament per si son pare torna.

De nit, Plaerdemavida aprofita per a introduir Tirant a la cambra de Carmesina. Ella dorm, i llavors la jove fa gitar-se el cavaller al costat de la infanta, i entre els caps dels dos amants posa ella el seu en el coixí. Després, agafa la mà del cavaller i la va passant pel cos de la jove, que acaba despertant-se:

–I ara què fas?

I la donzella:

–Xut... senyora. Ai, si estiguera ací Tirant, com li agradaria tocar-vos com vos toque jo ara!

I Carmesina:

–No sé jo què dir-te... crec que s'estimaria més ser rei que això que tu dius.

Llavors, Plaerdemavida comença a tocar per allà on ningú no toca encara, i la princesa... protesta:

–Valga'm Déu! Veges tu si em deixarà dormir!

I l'altra:

–Com que eixiu ara del bany, tinc gust de tocar-vos eixa pell tan fineta.

I la princesa:

–Toca on vulgues, però no baixes la mà tan avall.

Però va i Carmesina s'adona que aquella manota no és de donzella:

–Oh, ai! S'espanta, i amolla un crit que Plaerdemavida s'afanya a ofegar, tapant-li la boca.

Però, la Viuda Reposada ha sentit el mig crit de la princesa i sospita que és Tirant qui està amb ella. I pensa que, si els dos s'amistancen, ella ja no podrà tenir-lo per a si, i per evitar-ho, pega un crit i desperta les donzelles:

—Què teniu, filla?

Les donzelles s'alcen, es desperta l'Emperador, l'Emperadriu, el gos, el gat, el capellà i una burra vella que menjava palla.

El rebombori que es forma és tan gran, que Tirant no té més remei que fugir per una finestra on Plaerdemavida havia col·locat una corda. Tirant baixa corda avall, però se li queda curta, i, veient que li fallen les forces, cau a terra i es trenca una cama. I les donzelles vinga el crit:

—Ah, ah, ah, ah, ah, ah!

I l'Emperador:

—(*Quequejant.*) Què què passa???

I Carmesina:

—Res, pare, una rata, que s'ha enfilat dins l'habitació i m'ha passat les urpes per la cara.

—Una rata, no? He! Una rata!

L'Emperador, que és gat vell, amb l'espasa a la mà va obrint portes i finestres per tallar el cap... al ratot!

Plaerdemavida s'angoixa i aguaita per veure Tirant...

—(*Veient-lo espatarrat.*) Oi... animallet, xica... la cama ací dalt (*S'assenyala la soca de l'orella.*): s'ha espencat... (*Cridant-lo.*) Capità..., esteu bé?

És un mal moment per a estar ferit novament.

Els turcs pressionen encara més per entrar a la ciutat. Tirant, amb la cama curada a mitges, decideix anar a lluitar.

I la princesa Carmesina:

—Te'n vas?

I ell:

—Me'n vaig...!

–Tardaràs?

–Tardaré.

–Tornaràs?

–Eeeehhh... no ho sé.

I abans que el capità se'n vaja, es casa amb ell en secret.

Però, Fortuna és contrària als qui bé amen: la Viuda Reposada es posa nerviosa i prepara una malifeta més grossa encara:

–Oi, Tirant, Tirant... Et faré creure que la Princesa t'enganya, t'enganya amb el negre Lauseta, el llaurador que treballa a l'hort del palau.

Tirant se'n fa creus, es desespera, va plorant pels racons, i la Viuda aprofita per a fer-li propostes amoroses quan el veu.

Però ell la rebutja: ha caigut en la trampa i se li fa tot negre. Agafa una espasa, va corrent al bancal i xac! Mata el pobre negre...

Després d'això, Tirant es queda amb el cor fet una magrana i decideix anar-se'n al nord d'Àfrica.

Al cap d'uns anys, torna a l'Imperi Grec. Quan arriba al castell es troba Plaerdemavida, que se li tira al coll:

–Ai, Senyor, Maria Santíssima, ara voràs quina alegria li fem a la mia senyora Carmesina!

I se'n va directa al llit de la Princesa:

–Senyora, veniu a la meua cambra a dormir amb mi.

Tinc notícies del vostre Tirant!

I la infanta:

–Oh, ai!